

50 mentem nostram arctissimo amoris vinculo Deo jungit: ex quo fit, ut summo pietatis studio accensi, novam vitam instituant, ac naturae divinae participes effecti, filii Dei nominemur, & verè simus.

CREDO SANCTAM
Ecclesiam catholicam.

Quanta diligentia curare Pastores debeant, ut hujus noni articuli veritatem fidelibus explicent, si duo potissimum considerentur, facile cognosci poterit. Primum enim, teste Sancto Augustino, Prophetae planius, & apertius de Ecclesia, quam de Christo, locuti sunt, cum in eo multo plures errare, ac decipi posse, quam in Incarnationis Sacramento, prævident. Neque enim defuturi erant impij, qui ad similes imitationem; que se hominem esse fingit, solos se catholicos esse profiterentur, & catholicam Ecclesiam apud se tantum, non minus nefarie, quam superbe affirmarent. Deinde, si quis hanc veritatem firmo animo conceptam habuerit, facile horrendum hæresis periculum effugiet. Non enim, ut quisque primum in fide peccarit, hæreticus dicendus est; sed qui, Ecclesiae auctoritate neglecta, impia opinione pertinaci animo tuetur. Cum igitur fidei non possit, ut aliquis se hæresis peste commaculet, si iis fidem adhibeat, que in hoc articulo credenda proponantur; curent omni studio Pastores, ut fideles, cognito hoc mysterio, contra adversarii artes muniti, in fidei veritate perseverent. Pendat autem hic articulus à superiori: quia cum jam demonstratum sit, Spiritum Sanctum omnis

sanctitatis fontem, & largiorem esse, nunc ab eodem Ecclesiam sanctitate donatam confitemur.

Ac quoniam Ecclesie vocem Latini à Grecis mutuati, post divulgatum Evangelium ad res sacras transtulerunt; quam vim habet hoc vocabulum, aperendum est. Significat autem Ecclesia Evocationem: verum Scriptores postea usurparunt pro Concilio, & concione. Neque verò refert, utrum populus ille veri Dei, an falsæ religionis cultor extiterit; in Actis enim de Ephesio populo scriptum est, cum scriba turbas sedasset, dixisse: Si quid autem alterius rei quaeritis, in legitima Ecclesia poterit absolvi. Legitimum vocat Ecclesiam populum Ephesinum, Diane cultui addictum. Neque solum gentes, que Deum non noverant; sed etiam malorum, & impiorum hominum concilia interdum Ecclesia nominantur. Odivi, inquit Propheta, Ecclesiam malignantium, & cum impiis non sedebo. Communi verò deinde sacrarum Scripturarum consuetudine hæc vox ad remp. Christianam, fideliumque tantum congregationes significandas usurpata est; qui scilicet ad lucem veritatis, & Dei notitiam per fidem vocati sunt, ut, rejectis ignorantiae, & errorum tenebris, Deum verum, & vivum patrem, & sanctum colant, illique ex toto corde inserviant; atque, ut unico verbo hæc res tota absolvatur, Ecclesia, ut ait Sanctus Augustinus, est populus fidelis per univèrsam orbem dispersus. Nec verò levità mysteria in hoc vocabulo continentur; etenim in Evocatione, quam Ecclesia significat, statim divinæ gratiæ benig-

Quid propriè nomine Ecclesie Christianis intelligendum & qua mysteria continentur.
Act. 19.

Psalm. 25.

S. August.

nigitas, & splendor elucet, intelligimusque Ecclesiam ab aliis rebus publicis maxime differre: illa enim humana ratione, & prudentia nituntur; hæc autem Dei sapientia, & consilio constituta est; vocavit enim nos intimo quidem Spiritu Sancti afflatu, qui corda hominum aperit; extrinsecus autem Pastorum & Predicatorum opera, ac ministerio. Præterea, ex hac vocatione quis nobis finis propositus esse debeat, nimirum æternarum rerum cognitio, & possessio, is optimè percipiet, qui animadverterit, cur olim fidelis populus sub lege positus, synagoga, id est congregatio diceretur; nam, ut docet Sanctus Augustinus, hoc ei nomen impositum est, quia peccudum more, quibus magis congregari convenit, terrena, & caduca tantum bona spectaret; quare meritò Christianus populus, non synagoga, sed Ecclesia dicitur: quia, terrenis, & mortalibus rebus contemptis, cælestes, & æternas tantummodo consecratur. Multa præterea nomina, que plena sunt mysteriis, ad Christianam rempublicam significandam traducta sunt; nam & domus, & ædificium Dei ab Apostolo vocatur. Si tardo vero, inquit ad Timotheum, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, que est Ecclesia Dei vivi, columna, & firmamentum veritatis. Domus autem Ecclesia idcirco appellatur, quia sit veluti una familia, quam unus paterfamilias moderatur, & in qua est honorum omnium spiritualium communio. Dicitur etiam grex ovium Christi, quarum ille ostium est, & Pastor. Vocatur sponsa Christi. Despondi vos uni viro

virginem castam exhibere Christo, inquit Apostolus ad Corinthios. Idem ad Ephesios: Viri diligite uxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam. Ac de matrimonio: Sacramentum hoc, inquit, magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia. Dicitur denique Ecclesia corpus Christi, ut ad Ephesios, & Colossenses licet videre. Et hæc singula plurimum valent ad fideles excitanda, ut se dignos immensa Dei clementia, & bonitate præbeant, qui eos, ut populus Dei esset, elegit.

His verò explicatis, necesse erit singulas Ecclesie partes enumerare, earumque differentias docere, quo magis Deo dilectæ Ecclesie naturam, proprietates, dona, & caduca tantum bona percipiat, & ob eam causam sanctissimum Dei nomen laudare nunquam intermittat. Ecclesie autem due potissimum sunt partes, quarum altera Triumphans, altera Militans vocatur. Triumphans est, cæcus ille clarissimus, & felicissimus beatorum spirituum, & eorum, qui de mundo, de carne, de iniquissimo demone triumphant, & ab hujus vite molestiis liberi, ac tuti, æternæ beatitudinis frunntur. Militans verò Ecclesia est, cunctis omnium fidelium, qui adhuc in terris vivunt: que ideo Militans vocatur, quòd illi cum immanissimis hostibus, mundo, carne, Satana perpetuum sit bellum. Neque idcirco tamen duas esse Ecclesias censendum est: sed ejusdem Ecclesie, ut antea diximus, partes due sunt, quarum una antecessit, & cælesti patria jam potitur; altera in dies sequitur, donec aliquando cum

Eph. 5.

Eph. 1.

Ad Col. 1.

Ecclesia cur Militans, & Triumphans dicatur, & quarum complectatur.

2. Cor. 11.

Salvatore nostro conjuncta, in sempiterna felicitate conqueſcat. Jam in Ecclesia Militanti duo ſunt hominum genera, bonorum, & improborum: & improbi quidem eorumdem ſacramentorum participes, eandem quoque, quam boni, fidem proſequentur, vita, ac moribus diſſimiles: boni verò in Ecclesia dicuntur ii, qui non ſolum fidei profeſſione, & communione ſacramentorum, ſed etiam ſpiritu gratiæ, & charitatis vinculo inter ſe conjuncti, & colligati ſunt:

2. Tim. de quibus dicitur: Cognovit Dominus, qui ſunt ejus. Poſſunt verò etiam homines aliquibus conjecturis opinari, quiaſiam ſint, qui ad hunc piorum hominum numerum pertineant, certò autem ſcire nitimur poſſunt. Quare exiſtimandum non eſt, Chriſtum Salvatorem de hac Eccleſie parte locutum eſſe, cum ad Eccleſiam nos remiſiſſet, eique ut pareamus præcepit; nam cum illa ſit incognita; cui certum eſſe poterit, ad cujus juſticiam conſugiendum, & cujus auctoritati obtemperandum ſit? Bonos igitur, & improbos Eccleſia complectitur, quemadmodum & divina litteræ, & ſanctorum viro- rum ſcripta teſtantur: in quam ſententiam ſcriptum eſt illud

Matth. 17. Eccleſia: Unum corpus, & unus ſpiritus.

Hæc autem Eccleſia nota eſt; ubique ſupra montem ſite commilitum parata, que undique conſpicitur; nam cum illi ab omnibus parentum ſit, cognoscatur necesse eſt. Neque bonos tantum, ſed malos etiam complectitur, ut multis parabolis Evangelium docet, veluti cum regnum cælorum, id eſt Militantem Eccleſiam, ſimile eſſe

sagene in mare miſſe commemorat; vel agro, in quo zizania ſuperſeminata ſunt; vel aræ, in qua frumentum cum paleis continetur; vel decem virginibus partim ſatis, partim prudentibus. Sed multo ante etiam in arca Noë, in qua non ſolum munda, ſed etiam immanua animantia concludebantur, hujus Eccleſie figuram, & ſimilitudinem licet intueri. Quamvis autem, bonos, & malos ad Eccleſiam pertinere, catholica fides verè, & conſtanter affirmet: ex iſdem tamen fidei regulis fidelibus explicandum eſt, utriuſque partis diverſam admodum rationem eſſe; ut enim paleæ cum frumento in arca conſuſe ſunt, vel interdum membra variè intermixto corpori conjuncta: ita etiam mali in Ecclesia continentur: ex quo fit, ut tria tantummodo hominum genera ab ea excludantur, primo infideles, deinde hæretici & ſchiſmatici, poſtremo excommunicati: ethnicique quidem, quòd in Ecclesia nunquam fuerunt, neque eam unquam cognoverunt, nec ullius ſacramenti participes in populi Chriſtiani ſocietate facti ſunt; hæretici verò, atque ſchiſmatici, quia ab Ecclesia deſce- verunt; neque enim illi magis ad Eccleſiam ſpectant, quam trans- ſige ad exercitum pertineant, à quo deſecerunt; non negandum tamen, quin in Eccleſie poteſtate ſint, ut qui ab ea in iudicium vocentur, puniantur, & anathema dementur. Poſtremo etiam excommunicati, quòd Eccleſie iudicio ab ea excluſi, ad illius communionem non pertinent, donec reſipiscant. De cæteris autem quamvis improbis, & ſcleratis homi-

Matth. 13.

Matth. 2.

Matth. 25.

Gen. 7.

1. Cor.

Gal. 1.

Colos. 4.

1. Theſſ.

Rom. 16.

1. Cor.

16.

Phil. 1.

Matth.

18.

Eccleſia catholica proprietates & prerogativas, deque ejus viſibilitate capite

hominibus, adhuc eos in Ecclesia perſeverare dubitandum non eſt: idque fidelibus tradendum aſſidue, ut, ſi fortè Eccleſia Antiquitatem vita flagitioſa ſit, eos tamen in Ecclesia eſſe, nec propterea quidquam de eorum poteſtate detrahi, certò ſibi perſuadeant. Verùm univerſe etiam Eccleſie partes, Eccleſie nomine ſignificari ſolent, ut cum Apoſtolus Eccleſiam, que eſt Corinthi, Galatiæ, Laodicenſium, Theſſalonicenſium nominat; privatas etiam fidelium familias Eccleſias vocat: nam Priſca, & Aquilæ domesticam Eccleſiam ſalutari jubet: item alio in loco, Salutavit vos, inquit, in Domino multum Aquila, & Priſcilla cum domesticis ſua Eccleſia. Ad Philemonem etiam ſcribens eandem vocem uſurpavit. Interdum quoque Eccleſie nomine ejus Preſides, ac Paſtores ſignificantur: Si te non audierit, inquit Chriſtus, dic Eccleſie. Quo in loco præpoſiti Eccleſie designantur. Sed locus etiam, in quem populus ſive ad concionem, ſive alicujus rei ſacræ cauſa convenit, Eccleſia appellatur. Præcipue verò in hoc articulo Eccleſia bonorum ſimul, & malorum multitudinem, nec præſides ſunt, ſed eos etiam, qui parere debent, ſignificat.

Aperienda autem ſunt fidelibus de hujus Eccleſie proprietates, quanto beneficio à Deo affecti ſint, quibus contigerit in ea naſci, atque educari. Prima igitur proprietates in Symbolo Patrum deſcribitur, ut una ſit: Una enim, inquit, eſt columba mea; una eſt ſpecies mea. Vocatur autem una tanta hominum multitudo, que tam longè, latèque diſfuſa eſt ob eas

cauſas, que ab Apoſtolo ad Ephesios ſcripta ſunt: unum enim Dominum, unam fidem, unum baptiſmum tantum eſſe prædicat. Unus eſt etiam ejus rector, ac gubernator, inviſibilis quidem Chriſtus, quem æternus Pater dedit caput ſuper omnem Eccleſiam, & que eſt corpus ejus. Viſibilis autem iſ, qui Romanam Cathedram, Petri Apoſtolorum Principis legitimum ſucceſſor, tenet: de quo ſunt illa omnium Patrum ratio, & ſententia conſentiens, hoc viſibile caput ad unitatem Eccleſie conſtituendam, & conſervandam neceſſarium fuiſſe; quod præclarè & vidit, & ſcripſit Sanctus Hieronymus, contra Jovinianum hiſ verbis: Unus eligitur, ut, capite conſtituto, ſchiſmatis tollatur occaſio: & ad Damasum: Facceſt invidia; Romani culmini recedat ambitio: cum ſucceſſore Piſcatoris, & diſcipulo crucis loquor. Ego nullum primum, niſi Chriſtum, ſequens; Beati- tudini tue, iſeſt Cathedra Petri, communionem conſocior: ſuper illam Petram ædificatam Eccleſiam ſcio. Quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanum eſt: Si quis in arca Noë non fuerit, peribit regnante diluvio. Quod & longè antea ab Irenæo probatur, & Cypriano, qui de unitate Eccleſie loquens, ait: Loquitur Dominus ad Petrum: Ego Petre dico tibi, quia tu eſ Petrus, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam: Super unum ædificabo Eccleſiam: & quamvis Apoſtoli omnibus, poſt reſurrectionem ſuam, parem poteſtatem tribuat, & dicat: ſicut miſſit me Pater, & ego mitto vos: accipite Spiritum Sanctum: tamen,

Pontifice Romano. Cant. 6. Epp. 4. Epp. 1.

S. Hieron.

B. Cyprian.

ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem, ab uno incipientem, auctoritate sua disposuit, &c. Optatus deinde Milevitans ait: Ignorantia tibi adscribi non potest, scienti in urbe Roma, Petro primo Cathedram Episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, in quo uno Cathedra unitas ab omnibus servaretur, ne ceteri Apostoli singulis sibi quisque defendere: ut jam schismaticus, & pravaricator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret. Post verò Basilium scriptum reliquit: Petrus collocatus est in fundamento: dixit enim; Tu es Christus, Filius Dei vivi: & vicissim audivit se esse Petram, licet enim Petra esset, non tamen Petra erat ut Christus; nam Christus verò immobilis Petra: Petrus verò propter Petram. Dignitates enim suas Deus largitur aliis: Sacerdos est, & facit Sacerdotes: Petra est, & Petram facit; & quæ sua sunt, largitur servis suis. Postremò verò Sanctus Ambrosius ait: Si quis objiciat, Ecclesiam, uno capite, & sponso Jesu Christo contentam, præterea nullum requirere; in promptu responso est. Ut enim Christum Dominum singulorum sacramentorum non solum auctorem, sed intimum etiam prebiterem habemus: (nam ipse est, qui baptizat, & qui absolvit, & tamen is homines sacramentorum externos ministros instituit) sic Ecclesia, quam ipse intimo spiritu regit, hominem suæ potestatis Vicarium, & Ministrum præfecit; nam cum visibilis Ecclesia, visibili capite eget: ita Salvator noster Petrum uni-

Optatus.

S. Basiliius.

S. Ambrosius.

versi fidelium generis caput, & pastorem constituit, cum illi oves suas ascendas verbis amplissimis commendavit, ut qui ei successisset, eandem plane totius Ecclesie regenda, & gubernanda potestatem habere voluerit. Unus præterea, idemque est spiritus, inquit Apostolus ad Corinthios, qui fidelibus gratiam, perinde atque anima corporeis membris vitam impertitur. Ad quam unitatem servandam cum Ephesios hortaretur, inquit: Solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis: unum corpus, & unus spiritus. Quemadmodum enim humanum corpus multis constat membris, eaque ab una anima aluntur; quæ oculis visum, auribus auditum, & aliis sensibus diversas vires ministrat: ita corpus Christi mysticum, quod est Ecclesia, ex multis fidelibus compositum est. Una quoque est spes, ut in eodem loco idem Apostolus testatur, ad quam vocati sumus: siquidem omnes eandem rem, nempe eternam & beatam vitam, speramus. Una est denique fides, quæ omnibus tenenda est, ac preferenda. Non sicut, inquit Apostolus, in vobis schismata: atque unum baptisma, quod quidem est Christiane fidei Sacramentum. Altera proprietates Ecclesie est, ut sit Sancta: quod à Principe Apostolorum acceptum eo loco: Vos autem genus electum, gens Sancta. Appellatur autem Sancta, quod Deo consecrata, dedicataque sit; sic enim cætera hujuscemodi, quamquam corporea sint, Sancta vocari consueverunt. cum divino cultui addicta, & dedicata sunt; cujus generis sunt in lege veteri vasa, vestes, & altaria:

1. Cor. 12.

Eph. 4.

Eph. 4.

1. Cor. 10.

1. Pet. 2.

in

in qua primogeniti quoque, qui Deo altissimo dedicabantur, Sancti sunt appellati. Nec mirum cuiquam videri debet, Ecclesiam dici Sanctam, tametsi multos peccatores contineat: Sancti enim vocantur fideles, qui populus Dei effecti sunt, quive se, fide, & baptismate suscepto, Christo consecrarunt: quamquam in multis offendunt, & quæ polliciti sunt, non præstant: quemadmodum etiam, qui artem aliquam proficiunt, etsi artis præcepta non servant, nomen tamen artificum retinent. Quare D. Paulus Corinthios Sanctificatos, & Sanctos appellat: in quibus nonnullos fuisse perspicuum est, quos, ut carnales, & gravioribus etiam nominibus acriter objurgat. Sancta etiam dicenda est, quod veluti corpus cum Sancto capite Christo Domino, totius Sanctitatis fonte, conjungitur, à quo Spiritus Sancti charismata, & divinæ bonitatis divitiæ diffunduntur. Præclarè Sanctus Augustinus, interpretans verba illa Prophete, Custodi animam meam, quoniam Sanctus sum: Audeat, inquit, & corpus Christi audeat & unus ille homo, clamans à finibus terræ, cum capite suo, & sub capite suo dicere, Sanctus sum: accipit enim gratiam Sanctitatis, gratiam baptismi, & remissionis peccatorum. Ac paulo post: Si Christiani omnes, & fideles, in Christo baptizati, ipsum induerunt, sicut Apostolus dicit: Quotquot in Christo baptizati estis, Christum induistis; si membra sunt facti corporis ejus, & dicunt se Sanctos non esse, capiti ipsi faciunt injuriam, cujus membra Sancta sunt. Accedit etiam, quod

1. Cor. 1.

S. Augustinus.

Gal. 3.

sola Ecclesia legitimum sacrificium, & salutarem habet sacramentorum usum: per quæ, tamquam efficacia divinæ gratiæ instrumenta, Deus veram Sanctitatem efficit; ita ut quicumque verè Sancti sunt, extra hæc Ecclesiam esse non possint. Patet igitur, Ecclesiam esse Sanctam, ac Sanctam quidem, quoniam corpus est Christi, à quo sanctificatur, cujusque sanguine abluitur. Tertia proprietates Ecclesiæ ea est, ut Catholica, nempe universalis, vocetur, quæ appellatio verè illi tributa est: quoniam, ut testatur Sanctus Augustinus: A solis ortu usque ad occasum unius fidei splendore diffunditur. Nunc enim, ut in humanis Rebuspublicis aut hæreticorum conventibus, unus tantum regni terminus, aut uno hominum genere Ecclesia definita est: verum omnes homines, sive illi barbari sint, sive Scythæ, sive servi, sive liberi, sive masculi, sive femine, charitatis sinu complectitur. Quare scriptum est: Redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione, & fecisti nos Deo nostro regnum. De Ecclesia dicit David: Postula à me & dabo tibi gentes hereditatem tuam, & possessionem tuam terminos terre. Item: Memor ero Raab, & Babylonis scientium me, & Homo natus est in ea. Præterea omnes fideles, qui ab Adam in hunc usque diem fuerunt, quive futuri sunt, quamdiu mundus exstiterit, veram fidem profitentes, ad eandem Ecclesiam pertinent, quæ super fundamentum Apostolorum fundata est, ac Prophetarum, qui omnes in illo lapide angulari Christo, qui fecit

S. Augustinus.

Apostolus.

Psal. 2. Psal. 86.

Eph. 2.

utra-

000519

atraque unum, & pacem iis, qui prope, & iis, qui longe, annuntiavit, constituti sunt, & fundati. Universalis etiam ob eam causam dicitur, quod omnes, qui salutem aeternam consequi cupiunt, eam tenere, & amplecti debeant, non secus ac qui arcam, ne diluvis perirent, ingressi sunt.

*Ecclē-
sia ve-
ra à fal-
sa dig-
noscen-
da cer-
tissima
regula.*

Hæc igitur veluti certissima regula tradenda est, qua vera, & falsa Ecclesia iudicetur: sed ex origine etiam, quam revelata gratia ab Apostolis ducit, Ecclesie veritatem agnoscimus: siquidem ejus doctrina veritas est, non recens, neque nunc primùm orta, sed ab Apostolis jam olim tradita, & in omnem orbem terrarum disseminata; ex quo fit, ut nemo dubitare possit, impias hæreticorum voces longè à veræ Ecclesie fide abesse, cum doctrinæ Ecclesie, quæ ab Apostolis ad hanc diem prædicata est, adversentur. Quare, ut omnes intelligerent, quenam esset Ecclesia Catholica, Patres in Symbolo illud divinitus addiderunt, **APOSTOLICAM.** Etenim Spiritus Sanctus, qui Ecclesie præsidet, eam non per aliud genus ministrorum, quam per Apostolicum, gubernat. Qui spiritus primùm quidem Apostolis tributus est, deinde verò summa Dei benignitate semper in Ecclesia mansit. Sed quemadmodum hæc una Ecclesia errare non potest in fidei, ac morum disciplina tradenda, cum à Spiritu Sancto gubernetur: ita cæteras omnes, quæ sibi Ecclesie nomen arrogant, ut quæ Diaboli spiritu ducentur, in doctrinæ & morum perniciosissimis erroribus versari necesse est. Sed quoniam magnam vim habent figure veteris testa-

menti ad excitandos fidelium animos, revocandamque rerum pulcherrimarum memoriam, ejus rei potissimum causa Apostoli his usi sunt; illam quoque doctrinam partem, quæ magnas utilitates habet, Parochi non prætermittent. In his autem illustrem significationem habet arca Noë: quæ ob eam rem tantùm divino jussu constructa est, ut nullus dubitandi locus relinquatur, quin Ecclesiam ipsam significet; quam Deus sic constituit, ut, quicumque per baptismum illam ingrederentur, ab omni mortis aeternæ periculo tuti esse possent; qui verò extra illam essent, quemadmodum iis evenit, qui in arca recepti non sunt, suis scelerebus obruerentur. Alia figura est, magna illa civitas Hierusalem, ejus nomine Scripturæ sapius Sanctam Ecclesiam significant. Nimirum in illa solum offerre Deo sacrificia licebat; quia in sola etiam Dei Ecclesia, neque extra eam usquam, verus cultus, verumque sacrificium reperitur, quod Deo placere ullo modo possit. Jam illud etiam extremo loco de Ecclesia docendum erit, quam ratione nos credere Ecclesiam, ad articulos fidei pertinet; nam etsi quisvis ratione, & sensibus percipit, Ecclesiam, idest hominum conventionem in terris esse qui Christo Domino addicti, & consecrati sunt, neque ad eam rem animo concipiendam fide opus esse videatur; cum nec Judæi, nec Turcæ quidem de eo dubitent: tamen illa mysteria, quæ in Sancta Dei Ecclesia contineri partim declaratum est, partim in Sacramento ordinis explicabitur, mens fide tantummodo illustrata, non ullis rationibus con-

Gen. 6.

Præm.
86.

Heb. 13.

convicta, intelligere potest. Cum igitur hic articulus non minus, quam ceteri, intelligentie nostræ facultatem, & vires superet; jure optimo confitemur, nos Ecclesie ortum, munera, & dignitatem non humana ratione cognoscere, sed fidei oculis intueri. Neque enim homines hujus Ecclesie auctores fuerunt, sed Deus ipse immortalis, qui eam super firmissimam Petram edificavit, teste Propheta: Ipse fundavit eam altissimus: quam ob causam hereditas Dei, & Dei populus appellatur. Hunc potestas, ut humana est, sed divino munere tributa. Quare quemadmodum naturæ viribus comparari non potest: ita etiam fide solùm intelligimus, in Ecclesia claves regni cælorum esse, eique potestatem peccata remittendi, excommunicandi, verumque Christi corpus consecrandi traditam; deinde civis, qui ipse ea morantur, non habere hic civitatem permanentem, sed futuram inquirere. Unam igitur Ecclesiam Sanctam, & catholicam esse, necessario credendum est; tres enim Trinitatis personas, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, ita credimus, ut in eis fidem nostram colloquemus. Nunc autem, mutata dicendi forma, Sanctam, & non in Sanctam Ecclesiam, credere profitemur: ut, hæc etiam diversa loquendi ratione, Deus omnium effector à creatis rebus distinguatur, præclarque illa omnia, quæ in Ecclesia collata sunt beneficia, divinæ bonitati accepta referamus.

SANCTORUM COMMUNIO- nem.

Cum Sanctus Joannes Evange-

lista de divinis mysteriis ad fideles scriberet, cur eos in illis erudit, & vos, inquit societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cum Patre, & cum Filio Jesu Christo. Hæc societas in Communionem Sanctorum sita est, de qua in hoc articulo sermo habetur; utinam verò in eo explicando Ecclesiarum Præsides Pauli, & aliorum Apostolorum diligentiam imitentur; est enim non solum quedam superioris articuli interpretatio, doctrinaque uberrimorum fructuum, sed etiam, quis usus mysteriorum esse debeat, quæ Symbolo continentur, declarat; omnia enim ejus rei causa pervestiganda sunt, ac percipienda, ut in hanc tam amplam, & beatam societatem Sanctorum admittamur, admissique, constantissimè perseveremus, cum gaudio gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine. In primis igitur fideles docendi sunt, hunc articulum esse illius, qui de una Sancta Ecclesia Catholica antea positus est, veluti explicationem quamdam; unitas enim spiritus, à quo illa regitur, efficit, ut, quidquid in eam collatum est, commune sit; omnium enim Sacramentorum fructus ad universos fideles pertinet: quibus Sacramentis, veluti sacris vinculis, Christo connectuntur, & copulantur; & maxime omnium baptismo, quo, tamquam janua, in Ecclesiam ingrediuntur. Hæc autem Sanctorum communione, & Sacramentorum communionem intelligi debere, Patres in Symbolo significavit illis verbis: Confiteor unum baptisma. Baptismus verò in pri-

1. Joan
1.

Ad Co-
loss. 1.

H
nis

mis Eucharistia, & deinceps cætera Sacramenta consequuntur; nam etsi hoc nomen omnibus Sacramentis convenit, cum Deo non conjungant, illiusque participes, cujus gratiam recipimus, efficiant; magis tamen proprium est Eucharistie, quæ hanc efficit communionem. Sed alia etiam communio in Ecclesia cogitanda est. Quæcumque enim piè, sancteque ab uno suscipiuntur, ea ad omnes pertinent, & ut illis prosint, charitate, quæ non quarit, quæ sua sunt, efficitur. Id verò cum S. Ambrosii testimonio comprobatur, qui locum illum psalmi explanans, Particeps ego sum omnium timentium te, ita inquit: Sicut membrum particeps esse dicimus totius corporis, sic conjunctum omnibus timentibus Deum. Quare Christus eam nobis orandi formam præscripsit, ut diceremus: Pænem nostrum, non meum; ac reliqua ejus generis, non nobis tantum, sed omnium salutem, & commodis prospicientes. At verò hæc honorum communicatio, membrum humani corporis aptissima similitudine in sacris litteris sæpè demonstratur; nam in corpore multa sunt membra: sed etsi multa sunt, unum tamen corpus constituunt, in quo singula proprio, non autem omnia eodem munere funguntur. Nec verò omnia eadem dignitatem habent, aut æque utiles, & decoras functiones exequantur; nullique suum, sed totius corporis commodum, atque utilitas proposita est. Omnia deinde tam apta inter se, & connexa sunt, ut, si unum aliquo dolore afficitur, cætera item nature cognatione, & consensu dolent:

si contra bene affectum est, communi sit omnibus ille jucunditatis sensus. Atque hæc eadem in Ecclesia licet contemplari: in qua etsi diversa sunt membra, nempe variæ nationes, Judæorum, Gentium, liberi, & servi, pauperes, & divites, cum tamen baptismo initiatur, unum corpus cum Christo fiunt, cujus ille caput est. Unicuique præterea in hac Ecclesia suum munus assignatum est; ut enim alii in ea Apostoli, alii doctores, omnes verò publicæ utilitatis causa sunt constituti: ita aliorum est, præesse, ac docere; aliorum item parere, & subiectos esse. At verò tot, tantisque numeribus, ac bonis divinitus collatis illi fruuntur, qui in charitate vitam Christianam degunt, justique, & chari Deo sunt. Membra verò mortua, nimirum homines sceleribus obstricti, & à Dei gratia alienati, hoc quidem bono non privantur, ut hujus corporis membra esse desinant; sed cum sint mortua, fructum spirituales, qui ad justos, & pios homines perveniunt, non percipiunt; tametsi, cum in Ecclesia sint, ad amissam gratiam, vitanque recuperandam ab iis adjuvantur, qui spiritu vivunt, & eos fructus capiunt, quorum expertes esse dubitari non potest, qui omnino ab Ecclesia sunt præcisi. Nec verò tantum communia sunt ea dona, quæ homines charos Deo, ac justos reddunt, sed gratiæ etiam gratis datæ, in quibus numerantur scientia, prophetia, donum linguarum, ac miraculorum, & cætera hujus generis; quæ dona malis etiam hominibus, non private, sed publicæ utilitatis causa, ad ædificandam Ecclesiam conceduntur.

duntur; nam sanitatis gratia, non illius, qui ea præditus est, sed ægroti curandi causa tributa est. Ac nihil tandem à verè Christiano homine possidetur, quod sibi cum cæteris omnibus commune esse non existimare debeat, quare ad sublevandam indigentium miseriam prompti, ac parati esse debent: nam qui hujusmodi bonis ornatus est, si viderit fratrem suum egere, nec illi subveniret, is Dei charitatem non habere planè convincitur. Quæ cum ita se habeant, satis constat, eos, qui in hac Sancta Communionem sunt, quadam felicitate præfui, & verè illud dicere posse: Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini: & Beati, qui habitat in dono tua Domine.

1. Joan.
3.

Psal.
83.

REMISSIONEM PECCATORUM.

Nemo est, qui cum videat, hunc articulum de remissione peccatorum, in cæteris fidei articulis numeratum esse, dubitare possit, eo non solum divinum aliquod mysterium, sed etiam ad salutem comparandam maxime necessarium contineri: nam antea declaratum est, sine certa eorum fide, quæ in Symbolo credenda proponuntur, nemini ad Christianam pietatem aditum patere. Verùm si id, quod per se omnibus notum esse debet, aliquo etiam testimonio confirmandum videatur, satis illud erit, quod Salvator noster paulo ante ascensum in cælum de ea re testatus est, cum discipulis sensum aperuit, ut intelligerent scripturas: Oportebat, inquit, Christum

pati, & resurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine ejus penitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes incipientibus ab Hierosolyma. Quæ verba si Parochi animadverterint, facile intelligunt, cum cætera, quæ ad religionem pertinent, & fidelibus tradenda sint, tum verò præcipuè hujus articuli diligenter explicandi magnam eis à Domino necessitatem impositam esse. Munus igitur Parochi erit, quod ad hunc locum attinet, docere, non solum peccatorum remissionem in Catholica Ecclesia reperiri; de qua Isaias prædixerat: Populus, qui habitat in ea, auferetur ab eo iniquitas: sed etiam potestatem peccata remittendi in ea esse: quæ, si ritè, & secundum leges à Christo Domino præscriptas Sacerdotes utantur, verè peccata remitti, & condonari credendum est. Hæc autem venia, cum primum fidei profitentis sacro baptismo abluitur, adeò cumulata nobis datur, ut nihil aut culpæ delendum, sive ea origine contracta, sive quid propria voluntate omissum, vel commissum sit, aut penè persolvendum relinquatur. Verùm per baptismi gratiam nemo tamen ab omni naturæ infirmitate liberatur: quin potius, cum unicuique adversus concupiscentie motus, quæ nos ad peccata incitare non desinit, pugnandum sit, vix ullum repèris, qui vel tam acriter resistat, vel tam vigilanter salutem suam tæueat, ut omnes plagas vitare possit.

Cum igitur necesse fuerit, in Ecclesia potestatem esse peccata remittendi, alia etiam ratione, quam baptismi Sacramento, claves

Isai. 33

regni cœlorum illi conceditæ sunt, quibus possint unicuique ponitenti, etiam si usque ad extremum vite diem peccasset, delicta condonari. Clarissima hujus rei testimonia in sacris litteris habemus: nam apud Sanctum Mattheum Dominus ita ad Petrum loquitur:

Matth.
16.

Tibi dabo claves regni cœlorum: & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in cœlis.

Matth.
18.

Item: Quœcumque alligaveritis super terram erunt ligatæ & in cœlo: & quœcumque solveritis super terram, erunt solutæ & in cœlo. Deinde Sanctus Joannes testatur, Dominum, cum insufflasset Apostolis, dixisse: Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Neque verò existimandum est, hanc potestatem certis quibusdam peccatorum generibus definitam esse; nullum enim tam nefarium facinus vel admitti, vel cogitari potest, cujus remittendi potestatem Sancta Ecclesia non habeat: quemadmodum etiam nemo adeò improbus & sceleratus fuerit, quem si erratorum suorum verè pœniteat, certa ei veniæ spes proposita esse non debeat. Sed neque hæc eadem potestas ita circumscribitur, ut præfinito solum aliquo tempore ea uti liceat: nam quæcumque hora peccator ad salutem redire voluerit, rejiciendum non esse docuit Salvator noster, cum Principi Apostolorum interroganti quoties peccatoribus ignoscendum esset, an septies, respondit: Non septies, sed usque septuagies septies. Verùm si mi-

Joan.
20.

Matth.
18.

nistros divine hujus potestatis spectemus, ea minus latè patere videbitur. Dominus enim non omnibus, sed Episcopis tantum, & Sacerdotibus tam sancti numeris potestatem dedit. Idem etiam censendum erit, quod ad rationem ejus potestatis excedere pertinet: nam per Sacramenta solum, si eorum forma servetur, & peccata remitti possunt: aliter verò nullum jus à peccatis solvendi Ecclesie datum est. Ex quo sequitur, tum Sacerdotes, tum Sacramenta ad peccata condonanda veluti instrumenta valere: quibus Christus Dominus auctor ipse, & largitor salutis, remissionem peccatorum, & justitiam in nobis efficit. Ut autem fideles cœlestæ hoc munus, quod singulari in nos Dei misericordis Ecclesie donatum est, magis suspiciant, atque ad ejus usum, & tractationem ardentiori pietatis studio accedant, conabitur Parochus hujus gratiæ dignitatem, & amplitudinem demonstrare; ea autem ex hoc potissimum perspicitur, si, cujus virtutis sit peccata remittere, & homines ex injustis justos reddere, diligenter expositum fuerit. Constat enim, infinita, & immensa Dei vi hoc effici; quam eandem in excitandis mortuis, & in mundi creatione necessariam esse credimus. Quòd si etiam, ut Augustini sententia confirmatur, majus opus existimandum est, aliquem ex impio plium facere, quam cœlum, & terram ex nihilo creare, cum ipsa creatio non nisi ex infinita virtute possit existere: consequens est, ut multo magis peccatorum remissio infinitæ potestati tribuenda sit. Quare verissimas esse priscorum Patrum voces agnoscimus,

quibus consentitur ab uno Deo peccata hominibus condonari: neque ad alium auctorem, quam ad summæ ejus bonitatem, & potentiam, tam mirificum opus referendum esse. Ego sum, inquit ipse Dominus per Prophetam, ego sum ipse, qui deleo iniquitates tuas. Nam scelorum remittendorum eadem ratio videtur esse, quam in pecunia debita servare oportet. Quemadmodum igitur à nemine, nisi à creditore, pecunia, quæ debetur, remitti potest: ita, cum uni Deo peccatis obstructi simus, (siquidem quotidie oramus, quæ agni immaculati Christi, & quanti animati; & facile statuemus, nihil nobis salubrius contingere potuisse hac remittendis peccata potestate, quæ inexplicabilem Dei Providentiam, summæque erga nos charitatem ostendit. Ex hac autem cogitatione maximus fructus ad omnes perveniat, necesse est; nam qui Deum mortali aliquo peccato offendit, quiquid meritorum ex Christi morte, & cruce consecutus est, statim amittit, & omnino paradisi aditu, quem prius interclusum Salvator noster passione sua omnibus patefecit, prohibetur. Quod quidem cum in mentem venit facere non possumus, quin humane miseriæ consideratio vehementer sollicitos nos habeat. Verùm si animum ad hanc admirabilem potestatem referamus, ut antea docuimus, Christus sua auctoritate, ceteri, ut ejus ministri, peccata dimittunt. Quamobrem si, quæ infinita virtute effecta sunt, maximè admirari, & suscipere debemus: satis intelligimus, pretiosissimum hoc munus esse, quod Christi Domini benigni-

Isai.
43.

Matth.
6.

Dimitte nobis debita nostra) perspicuum est, à nemine, præter illum, debita nobis condonari posse. Hoc verò admirabile, & divinum munus, antequam Deus homo feret, nulli creature nature imputatum est. Primus omnium Christus, salvator noster, ut homo, cum idem verus Deus esset, hoc munus à cœlesti Patre traditum accepit. Ut sciatis, inquit, quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi, peccata, ait paralytico: Surge, tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. Cum igitur homo factus esset, ut hominibus hanc peccatorum veniam largiretur, priusquam in cœlum ascenderet, ut ibi ad dexteram Dei in perpetuum sederet, eam potestatem Episcopis, & presbyteris in Ecclesia concessit: quamquam, ut antea docuimus, Christus sua auctoritate, ceteri, ut ejus ministri, peccata dimittunt. Quamobrem si, quæ infinita virtute effecta sunt, maximè admirari, & suscipere debemus: satis intelligimus, pretiosissimum hoc munus esse, quod Christi Domini benigni-

Matth.
9.

Matth.
2.

tate Ecclesie donatum est; sed ipsa etiam ratio, qua Deus, clementissimus Pater, mundi peccata delere constituit, animos fidelium ad hujus beneficii magnitudinem contemplandum vehementer excitat: sanguine enim unigeniti Filii sui scelera nostra expiari voluit, ut penam quam nos pro peccatis commoverimus, ultra ille persolveret, justusque pro injuriis damneretur, innocens pro reis morte acerbissima afficeretur. Quare cum animo cogitabimus, nos non corruptibilibus auro, & argento redemptos esse, sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi, & quanti animati; & facile statuemus, nihil nobis salubrius contingere potuisse hac remittendis peccata potestate, quæ inexplicabilem Dei Providentiam, summæque erga nos charitatem ostendit. Ex hac autem cogitatione maximus fructus ad omnes perveniat, necesse est; nam qui Deum mortali aliquo peccato offendit, quiquid meritorum ex Christi morte, & cruce consecutus est, statim amittit, & omnino paradisi aditu, quem prius interclusum Salvator noster passione sua omnibus patefecit, prohibetur. Quod quidem cum in mentem venit facere non possumus, quin humane miseriæ consideratio vehementer sollicitos nos habeat. Verùm si animum ad hanc admirabilem potestatem referamus, ut antea docuimus, Christus sua auctoritate, ceteri, ut ejus ministri, peccata dimittunt. Quamobrem si, quæ infinita virtute effecta sunt, maximè admirari, & suscipere debemus: satis intelligimus, pretiosissimum hoc munus esse, quod Christi Domini benigni-

1. Petr.
2.

gra-

gratias agere. Ac profectò, si grata, & jucunda medicamenta videri solent, quæ nobis medicorum arte, & industria, cum gravi aliquo morbo laboramus, parantur: quanto jucundiora esse debent ea remedia, quæ Dei sapientia ad animorum curationem, atque ad eam vitam reparandam instituit? cum presertim nos quidem dubiam salutis spem, ut medicinæ ille, quæ corporibus adhibetur, sed certissimam iis, qui sanari cupiunt, salutem afferant.

Beneficium remissionis peccatorum quanto studio suscipiendum.

Erunt igitur fideles hortandi, postquam tam amplè, & præclari muneris dignitate cognoverint, ut illud etiam studeant ad suum commodum religiosè convertere. Vix enim fieri potest, ut qui reutili, & necessaria non utatur, eam contemneret non existimetur; præsertim verò cum Dominus hanc potestatem remittendi peccata ea re tradiderit Ecclesie, ut omnes hoc salutari remedio uterentur: nam quemadmodum nemo sine baptismo expiari potest: ita quicumque baptismi gratiam, mortiferis sceleribus amisit, recuperare voluerit, ad aliud expiationis genus, nimirum penitentis Sacramentum, confugiat necesse est. Verùm hoc loco admonendi sunt fideles, ne, tam ampla veniæ facultate proposita, quam etiam nullius temporis termino definiti declaravimus, vel ad peccandum faciliores, vel ad respiciendum tardiores reddantur; in altero enim cum injuriosi, & contumeliosi in hanc divinam potestatem manifestè deprehendantur, indigni sunt, quibus Deus misericordiam suam impetiat: in altero verò agnoscere verendum est, ne mox

CARNIS RESURRECTIONEM.

Magnam hujus articuli vim esse ad fidei nostræ veritatem stabilendam, id maximè ostendit, quòd divinis litteris non solum credendum fidelibus proponitur, sed multis etiam rationibus confirmatur: quod quidem cum in aliis Symboli articulis vix fieri videamus, intelligi potest, hoc veluti firmissimo fundamento salutis nostræ spem nixam esse; nam, ut Apostolus ratiocinatur: Si mortuorum resurrectio non est, neque Christus resurrexit: quòd si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra. In eo igitur explicando Parochus non minus operæ, & studii ponet, quam in eo evertendo multorum impietas laboravit; magnas enim & præclaras utilitates ex ea cognitione ad fidelium fructum redundare, paulo post demonstrabitur. Sed hoc in primis attendere oportebit, resurrectionem hominum in hoc articulo, Carnis resurrectionem appellari: quod quidem sine causa factum non est; nam docere voluerunt Apostoli id, quod necessarìo ponendum est, animam esse immortalem: quare ne quis fortè eam simul cum corpore interiret, utrumque verò in vitam revocari existimaret, cum animam purioris sacrarum litterarum locis immortalatem esse planè constet, ob eam rem carnis tantum suscitanda mentio in articulo facta est, & quamquam sæpè etiam in Sacris

1. Cor.
15.

Isai. 40.

Joan. 1.

Carnis resurrectio exèplis scripturae & testimoniis comprobatur.

Scripturis caro integrum hominem, ut est apud Isaiam, Omnis caro fœnum; & apud Sanctum Joannem, Et Verbum caro factum est, significet; hoc tamen loco carnis vox corpus declarat: ut duarum partium, animæ & corporis, quibus homo constat, alteram tantum, nempe corpus corrumpti, & in pulverem terre, ex qua compactum est, redire; animam verò incorruptam manere intelligamus. At verò, cum nemo, nisi mortuus fuerit, ad vitam revocetur, anima propriè non dicitur resurgere. Carnis quoque mentio facta est, illius hæresis confutanda eaus, quæ vivit Apostolo, Hymenæi, & Phileti fuit, qui asserbant, cum de resurrectione in Scripturis Sacris ageretur, non de corporea, sed de spirituali, qua à morte peccati ad vitam innocentem resurgitur, accipiendum esse. Itaque his verbis planum fit, cum errorem tolli, & veram corporis resurrectionem confirmari.

Verùm Parochi partes erunt, hanc veritatem illustrare exemplis ex veteri, novoque testamento, & ex omni Ecclesiastica historia depromptis: alii enim ab Elia, & Eliseo in veteri testamento: alii, præter eos, quos Christus Dominus à morte excitavit, à Sanctis Apostolis, aliisque permultis ad vitam revocati sunt: quæ resurrectio multorum hujus articuli doctrinam confirmat; ut enim plures à morte excitatos credimus: ita universos ad vitam revocatum iri credendum est: quin etiam præcipuus fructus, quem nos ex hujusmodi miraculis capere debemus, ille est, ut summam fidem huic articulo tribua-

mus. Sunt multa testimonia, quæ Parochis, qui in sacris litteris mediocriter versati sunt, facilè occurrunt. Illustriora verò loca sunt in veteri quidem testamento, quæ leguntur apud Job, cum ait, se in carne sua conspecturum Deum suum: & apud Daielem de iis, qui in pulvere terre dormiunt, alios in vitam æternam, alios in opprobrium sempiternum evigilatorum: in novo autem testamento, quæ Sanctus Matthæus refert de disputatione, quam Dominus cum Sadducæis habuit: præterea, quæ Evangelistæ narrant de extremo judicio. Atque huc etiam referenda sunt, quæ Apostolus ad Corinthios, & ad Thessalonicenses scribens, accurata oratione disseruit. Sed quævis hoc fide certissimum sit, multum tamen proderit, vel exemplis, vel rationibus ostendere, id, quod fides credendum proponit, à natura, aut ab humane mentis intelligentia non abhorreere; itaque Apostolus quærenti quo modo resurgeret mortui, sic respondit: Insuper, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur: & quod seminas, non corpus quod futurum est, seminat, sed nudum granum, ut pita tritici, aut alicujus cæterorum: Deus autem dat illi corpus sicut vult: & paulo post inquit: Seminatur in corruptione, surgit in incorruptione. Ad eam similitudinem multa præterea adjungi posse, Sanctus Gregorius ostendit: Lux enim, inquit, quotidie quasi moriendo oculis subtrahitur, & rursus quasi resurgendo revocatur: & arbusta viriditatem amittunt, & rursus quasi resurgendo reparantur: & semina putrescendo mo-

Job 19

Dan. 12.

Matth. 22.

1. Cor. 15.

1. Thess. 4.

1. Cor. 15.

S. Gregor.

mo-

moriuntur & rursus germinando resurgunt. Rationes ille præterea, quæ ab Ecclesiasticis Scriptoribus afferuntur, satis ad eam rem probandam accommodatæ videri possunt. Ac primum quidem, cum animæ immortales sint, & tamquam pars hominis ad humana corpora naturalem propensionem habeant, eas à corporibus seunctas perpetuo manere, præter naturam existimandum est. Quoniam verò, quod naturæ adversatur, ac violentum est, diuturnum esse non potest; consentaneum fore videtur, ut denuo cum corporibus jungantur: ex quo etiam sequitur, ut corporum resurrectio futura sit; quo quidem argumentandi genere Salvator ipse noster usus est, cum adversus Sadducæos disputans, ex animarum immortalitate corporum resurrectionem conclusit. Deinde, cum malis supplicia, bonis præmia à justissimo Deo sint proposita; ex illis verò quamplurimi, antequam debitas penas persolvant, ex his magna ex parte nullis affecti virtutis præmiis è vita decedant: necesse est iterum animas cum corporibus conjungi, ut pro sceleribus, aut rectè factis corpora, quibus veluti peccati sociis homines utuntur, unâ cum anima pena, aut premio afficiantur: qui locus diligentissimè tractatus est à Sancto Chrysostomo in homilia ad populum Antiochenum. Quare Apostolus, cum de resurrectione dissereret, Si in hac vita, inquit, tantam in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. Quæ quidem verba nemo ad anime miseriam referri existimabit, quæ cum immortalis sit, quamvis cor-

pora non resurgerent, in futura tamen vita beatitudine frui posset; verum de toto homine intelligenda sunt: nisi enim corpori debita pro laboribus præmia reddantur, necesse est, ut, qui quemadmodum Apostoli, tot ærumnas, & calamitates in vita perpessi sunt, omnium sint miserissimi. Idem verò multò apertius docet ad Thessalonicenses his verbis: Gloriamur in Ecclesiis Dei pro patientia vestra, & fide in omnibus persecutionibus vestris, & tribulationibus quas sustinetis in exemplum justii iudicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo & patimini: si tamen iustum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant, & vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de cælo, cum Angelis virtutis ejus, in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, & qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. Adde etiam, non posse homines, quamdiu anima à corpore se juncta est, plenam felicitatem, & bonis omnibus cumulatam adipisci. Ut enim quælibet pars, à toto separata, imperfecta est; ita etiam anima, quæ corpori non est ad juncta: ex quo sequitur, ut illi ad summam felicitatem nihil desit, corporum resurrectionem necessariam esse.

His igitur, atque aliis hujusmodi rationibus Parochus fideles in hoc articulo erudire poterit. Explicare præterea diligenter oportebit ex Apostoli doctrina, quam ad vitam suscitanti sint; nam ad Corinthios scribens, Sicut in Adam, inquit, omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivifica-

2. Thess.

4.

De via resurgentiæ conditione.

1. Cor. 15.

buntur. Omni itaque malorum, bonorumque discrimine remoto, omnes à mortuis, quamquam non omnium par conditio futura est, resurgent: qui bona fecerunt, in resurrectionem vite; qui verò mala egerunt, in resurrectionem iudicii. Cum autem omnes dicimus, tam eos intelligimus, qui adventante iudicio mortui jam erunt, quam eos, qui moriuntur. Huic enim sententiæ, quæ asserit omnes morituros esse, nemine excepto, Ecclesiam acquiescere, ipsamque sententiam magis veritati convenire, ad Thessalonicenses reliquit Sanctus Hieronymus: idem sentit & Sanctus Augustinus. Neque verò huic sententiæ repugnant Apostoli verba, ad Thessalonicenses scripta: Mortui qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos, qui vivimus, qui relinquitur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra; nam Sanctus Ambrosius cum ea explanaret, ita inquit: In ipso raptu mors preveniet, & quasi per soporem, ut egressa anima in momento reddatur: cum enim tollentur, moriuntur, ut pervenientes ad Dominum, præsentia Domini recipient animos, qua cum Domino mortui esse non possunt. Eademque sententia comprobatur Sancti Augustini auctoritate in libro de Civitate Dei. Cum verò multum referat, nobis certò persuaderi, hoc ipsum, atque adeo idem corpus, quod uniuscujusque proprium fuit, quamvis corruptum sit, & in pulverem redierit, tamen ad vitam suscitandum esse: illud etiam Parochus accuratè explicandum suscipiet. Hæc Apostoli est sententia, cum inquit: Oportet corruptibile hoc induere incor-

ruptionem: ea voce, Hoc, probationumque apertè demonstrans. Job etiam de eo clarissimè vaticinatus est: Et in carae meæ, inquit, video Deum, quem visurus sum ego ipse, & cæ oculi me conspexerunt, & non alius. Hoc idem colligitur ex ipsius resurrectionis definitione, est enim resurrectio, auctore Damasceno, ad eum statum, unde cecideris, revocatio. Denique, si consideremus, cujus rei causa resurrectionem futuram paulo ante demonstratum est, nihil erit, quod cujusquam animam hac in re dubium facere possit. Idcirco autem corpora excitanda esse docuimus, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum. Hominem igitur in eo ipso corpore, cujus operâ vel Deo, vel Demoni servit, resurgere oportet, ut cum eodem corpore triumphè coronas, & præmia consequatur, aut penas, & supplicia miseriam perferat. Neque verò corpus tantum resurget, sed quidquid ad illius naturæ veritatem, atque ad hominis decus, & ornamentum pertinet, restitutum est. Præclarum ea de re Sancti Augustini testimonium legitur: Nihil tunc vitii, inquit, in corporibus existet: si aliqui plus pinguedine obesi, & crassi extiterint, non totam corporis molem assument, sed, quod illam habitudinem superabit, reputabitur superfluum; & è diverso, quæcumque vel morbus, vel senium confectio in corpore, reparabitur per Christum virtute divina, ut, si aliqui propter macerem fuerint graciles, quia Christus non solum nobis corpus reparabit, sed quidquid per miseriam hujus vite fuerit nobis

Job 19.

Damas- cen.

2. Cor.

5.

S. Aug. gust.

Matth. 22.

S. Chry- sost. 1. Cor. 16.

Joan. 5.

S. Hieron. & August.

1. Thess. 4.

S. Ambros.

1. Cor. 15.

S. Aug. ademptum. Item alio loco: Non resumet homo capillos, quos habuerit, sed quos decuerit, iuxta illud: Omnes capilli vestri numerati sunt, qui secundum divinam sapientiam sunt reparandi. In primis verò, quoniam membra ad veritatem humane nature pertinent, simul restituentur omnia. Qui enim vel ab ipso ortu oculis capti sunt, vel ob aliquem morbum lumina amiserunt, claudi, atque omnino manci, & quibusvis membris debiles, integro, ac perfecto corpore resurgent; aliter enim anima desiderio, que ad corporis conjunctionem propensa est, minime satisfactum esset: cuius tamen cupiditatem in resurrectione explendam esse, sine dubitatione credimus. Præterea satis constat, resurrectionem æquã, ac creationem, inter præcipua Dei opera numerari. Quomodo enim igitur omnia à Deo initio creationis perfecta fuerunt; ita etiam in resurrectione futurum omnino affirmare oportet. Neque id de martyribus solum fatendum est; de quibus Sanctus Augustinus ita testatur: Non erunt absque illis membris: non enim posset illa mutilatio non esse corporis vitium; alioquin, qui capite truncati sunt, deberent sine capite resurgere; verumtamen extabant in eorundem membrorum articulis gladii cicatrices refulgentes super omne aurum, & lapidem pretiosum, veluti & cicatrices vultuum Christi quod de improbis quoque verissime dicitur, & si illorum culpa membra amputata fuerint; nam quo plura membra habebunt, tanto acerbiori dolorum cruciatu conficiuntur: quare illa membro-

rum restituitio, non ad eorum felicitatem, sed ad calamitatem, ac miseriam est redundatura; cum merita non ipsis membris, sed personæ, cuius corpori conjuncta sunt, ascribantur: nam iis, qui penitentiam egerunt, ad premium, illis verò, qui eandem contempserunt, ad supplicium restituentur. Hæc verò si à Parochis attentè considerentur, nunquam eis rerum & sententiarum copia deerit ad excitandos, inflammandosque pietatis studio fidelium animos, ut vitæ hujus molestias, & arumnas cogitantes, beatam illam resurrectionis gloriam, qua iustis, & piis proposita est, avidè expectent. Sequitur nunc, ut fideles intelligant (si ea spectemus, que corporis substantiam constituunt, quamvis illud ipsum, atque idem corpus à mortuis revocari oportet, quod antea extinctum fuerat) longè aliam tamen, & diversam esse conditionem fore; ut enim cetera omittamus, in eo maxime resurgentium corpora omnia à se ipsis differunt, quòd cum antea mortis legibus subjecta essent, posteaquam ad vitam suscitata fuerint, sublato bonorum, malorumque discrimine, immortalitate assequuntur. Quem quidem admirabilem nature restitutionem insignis Christi victoria meruit, quam de morte reportavit, quemadmodum sacrarum scripturarum testimonia nos admonent: scriptum est enim: Præcipitabit mortem in sempiternum: & alibi: Ero mors tua, ó mors: quod explicans Apostolus, inquit: Novissimè inimica destruetur mors; & apud Sanctum Joannem legimus: Mors ultra

Isai. 25.
Ose. 13.
1. Cor.
15.
apud Apoc.
21.
ultra

ultra non erit. Decebat autem maxime, Christi Domini merito, quòd mortis imperium eversum est, peccatum Adæ longo intervallo superari. Item etiam divine justitiæ consentaneum fuit, ut boni beata vita perpetuò fruerentur; mali verò sempiternas penas luentes, quærent mortem, & mors fugeret ab eis. Atque hæc quidem immortalitas bonis, malisque communis erit. Habebunt præterea Sanctorum reditiva corpora insignia quedam, & præclara ornamenta, quibus multò nobiliora futura sint, quàm unquam antea fuerint. Præcipua verò sunt quatuor illa, que Dotes appellantur, ex Apostoli doctrina, à Patribus observatæ; earum prima est impassibilitas, munus scilicet, & dos, que efficiet, ne molesti aliquid pati, ullove dolore, aut incommodo effici queant; nihil enim aut frigorum vis, aut flammæ ardor, aut aquarum impetus obesse eis poterit. Seminatur, inquit Apostolus, in corruptione, surget in incorruptione. Quod autem impassibilitatem potius, quàm incorruptionem scholastici appellarunt, ea causa fuit, ut, quod est proprium corporis gloriosi, significarent; non enim impassibilitas illis communis est cum damnatis, quorum corpora, licet incorruptibilia sint, æstuate tamen possunt, atque algere, variisque cruciatibus affici. Hanc consequitur Claritas, qua Sanctorum corpora, tamquam sol, fulgebunt; ita enim apud Sanctum Mattheum testatur Salvator noster: Justi, inquit, fulgebunt sicut sol in regno Patris eorum. Ac ne quis de eo dubi-

Apoc. 9.
1. Cor. 15.
Matt. 13.
Matt. 17.

taret, suæ transfigurationis exemplo declaravit. Hanc interdum Apostolus gloriam, modo Claritatem appellat. Reformabit, inquit, corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ; & rursum: Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Hujus etiam gloriæ imaginem quandam vidit populus Israël in deserto, cum facies Moysis ex colloquio, & presentia Dei ita colluceret, ut in eam filii Israël oculos intendere non possent. Est verò claritas hæc fulgor quidam ex summa anime felicitate ad corpus redundans, ita ut sit quedam communicatio illius beatitudinis, qua anima fruatur; quomodo etiam anima ipsa beata efficitur, quod in eam pars divine felicitatis derivatur. Hoc verò munere non æque omnes, perinde ac primo, ornari credendum est: erunt quidem Sanctorum corpora omnia æquè impassibilia, sed eandem splendorem non habebunt: nam, ut testatur Apostolus, alia claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum. Cum hac dote conjuncta est illa, quam Agilitatem vocant, qua corpus ab onere, quo nunc premitur, liberabitur: facilitatemque, in quamcumque partem animi voluerit, ita moveri poterit, ut ea motione nihil celerius esse queat: quemadmodum aperte Sanctus Augustinus in libro de civitate Dei, & Hieronymus in Isaiam, docuerunt. Quare ab Apostolo dictum est: Seminatur in infirmitate, surget in virtute. His verò addita est, que vocatur Subtilitas, cuius virtute corpus anime imperio omnino

Philipp. 3.
1. Cor. 15.
Ezod. 34.
2. Cor. 4.
1. Cor. 14.
1. Cor. 15.
12
sub-

subjicietur, eique serviet, & ad nutum presto erit: quod ex illis

1. Cor.
15.

Quam saluta-
res ex
articulo
Resur-
rectio-
nis ca-
pianur
fructus.
Matt.
11.

Ut autem fideles sciant, quem fructum ex tot, tantorumque mysteriorum cognitione capere possint; primum declarare oportet, maximas à nobis Deo gratias agendas esse, qui hæc sapientibus absconderit, & revelaverit parvulis.

Quot enim viri, vel prudentiae laude præstantes, vel singulari doctrina præditi, in hac tam certa veritate cæci planè fuerunt! Quod igitur nobis illa patefecerit, quibus ad eam intelligentiam aspirare non licebat, est quòd summam ejus benignitatem, & clementiam perpetuis laudibus celebremus. Deinde magnus etiam ille fructus ex hujus articuli meditatione consequetur, quod scilicet in eorum morte, qui nobis necessitudine, vel benevolentia conjuncti sunt, facile tum alios, tum nos ipsos consolabimus; quo quidem genere consolationis Apostolum usum esse constat, cum ad Thessalonicenses de dormientibus scriberet. Sed in omnibus etiam aliis ærumnis, & calamitatibus, future resurrectionis cogitatio summam nobis doloris levationem afferet: quem admodum Sancti Job exemplo dicimus, qui una hæc spe afflictum, & moerentem animum sustentabat, fore aliquando, ut in resurrectione Dominum Deum suum conspiceret. Præterea hoc plurimum valebit ad persuadendum fidelibus populis, ut rectam vitam

1. Thez.

Job. 19.

integram, ab' omnique prorsus peccati labe puram agere quam diligentissimè curent; si enim cogitaverint ingentes illas divitias, quæ resurrectionem consequuntur, ipsis propositas esse, faciliè ad virtutis, & pietatis studia allicientur. Contra verò nulla res majorem vim habitura est ad comprimendas animi cupiditates, hominesque à secularibus avocandos, quam si sæpius admonentur, quibusnam malis, & cruciatibus improbi afficiendi sunt, qui extremo illo die procedent in resurrectionem judicii.

VITAM ÆTERNAM. Sancti Apostoli, duces nostri, Symbolum, quòd fidei nostræ summa continetur, æternæ vitæ articulo claudi, & terminari voluerunt; tum quia post carnis resurrectionem nihil aliud fidelibus expectandum est, nisi æternæ vitæ præmium; tum verò, ut perfecta illa felicitas, & bonis omnibus cumulata, nobis semper ante oculos versaretur, doceremurque in ea mentem, & cogitationes nostras omnes dirigendas esse. Quare Parochi in erudiendis fidelibus nunquam intermitterent, præmiis æternæ vitæ propositis, eorum animos accendere; ut, quæcumque vel difficillima Christiani nominis causa subeunda esse docuerint, facilia, atque adeò jucunda existiment, præparesioresque ad parendum Deo, & glaciore reddantur. Sed quamquam sub his verbis, quæ ad beatitudinem nostram declarandam hoc loco usurpantur, plurima mysteria in occulto latent, ea sic aperienda sunt, ut, quantum cujusque ingenium ferat, omnibus patere possint. Admonendi igitur sunt fideles, his vocibus, Vitam æternam, non magis

per-

Joan. 5.

perpetuitatem vitæ, qui etiam dæmones, sceleratique homines additi sunt, quàm in perpetuitate beatitudinem, quæ beatorum desiderium expleat, significari. Atque ita intelligebat legis peritus ille, qui à Domino Salvatore nostro, quid sibi faciendum esset, ut vitam æternam possideret, in Evangelio quesivit: perinde ac si diceret: Quænam mihi præstanda sunt, ut ad eum locum, ubi perfecta felicitate frui liceat, perveniam? In hunc verò sensum sacra litteræ hæc verba accipiunt, ut multis in locis licet animadvertere. Hoc verò potissimum nomine summa illa beatitudo appellata est, ne quis existimaret eam in rebus corporis, & caducis, quæ æterna esse non possunt, consistere. Neque enim hæc ipsa beatitudinis vox satis explicare poterat, quod quebatur; præsertim cum non defuerint homines inanis cujusdam sapientie opinione inflati, qui summum bonum in iis rebus ponerent, quæ percipiuntur sensibus; hæc enim pereunt, & veterascunt: beatitudo verò nullo temporis termino definienda est, quin potius præterea hæc longissimè à vera felicitate absunt, à qua is quàm maxime recedit, qui mundi amore, & desiderio tenetur; scriptum est enim: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: & paulo post: Mundus transit, & concupiscentia ejus. Hæc igitur Parochi fidelium mentibus imprimenda diligenter curabunt, ut mortalia contemnere, nullamque in hac vita, in qua non cives, sed advenæ sumus, felicitatem obtineri posse, in animum

Luc. 10.

1. Joan.
2.

inducant. Quamquam hic etiam spe beati meritò dicemur, si abrogantes impietatem, ac secularia desideria, sobriè, & justè, & piè vixerimus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & adventum gloriæ magni Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæc autem cum permulti, qui sibi ipsi sapientes videbantur, minus intelligerent, & in hac vita felicitatem querendam putarent, stulti facti sunt, & in maximas calamitates inciderunt. Sed illud præterea ex vi hujus nominis, Vitam æternam, percipimus, semel adeptam felicitatem emitti nunquam posse, ut falsò nonnulli suspicati sunt; nam felicitas ex omnibus bonis sine ulla mali admixtione cumulatur: quæ cum hominis desiderium expleat, in æterna vita necessario consistit; neque enim potest beatus non magnopere velle, ut illis bonis, quæ adeptus est, sibi perpetuo frui liceat. Quare, nisi ea possessio stabilis, & certa sit, maximo cruciatus timoris angatur, necesse est.

Verùm, quanta sit beatorum, qui in celesti patria vivunt, felicitas, eaque ab ipsis tantùm, præterea à nemine comprehendi possit, hæc ipse voces, cum vitam beatam dicimus, satis demonstrant; nam cum ad rem aliquam significandam eo nomine utimur, quod cum multis aliis commune est, faciliè intelligimus deesse propriam vocem, qua res illa planè exprimitur. Cum igitur felicitas iis vocibus declaratur, quæ non magis in beatos, quam in omnes, qui perpetuo vivunt, rectè conveniunt, hoc nobis argumento esse potest, aliorum, & præstantiorem quandam rem esse, quam ut proprio vocabulo

Ad Tit.
2.

De in-
narra-
bili
sancto-
rum glo-
ria; &
de præ-
sentiali
bonis &
acciden-
tialibus.

bulo perfectè significare ejus rationem possumus; nam etsi plurima alia nomina cælesti huic beatitudini in sacris litteris tribuuntur, ejusmodi sunt, regnum Dei, Christi, cælorum, paradisus, sancta civitas, nova Hierusalem, domus Patris: tamen perspicuum est, nullum ex iis ad ejus magnitudinem explicandam satis esse. Quare Parochi hoc loco oblatam sibi occasionem non prætermittent, fidèles tam amplis præmiis, quæ vitæ æternæ nomine declarantur, ad pietatem, justitiam, & omnia Christianæ religionis officia invitandos. Constat enim, vitam in maximis bonis, quæ natura expetuntur, numerari solere; atqui hoc potissimum bono, cum vitam æternam dicimus, beatitudo definitur. Quòd si exigua hæc, & calamitosa vita, quæ tot, & tam variis miseris subjecta est, ut mors verius dicenda sit, nihil magis amatur, nihil aut carius, aut jucundius esse potest: quo tandem animi studio, qua contentione æternam illam vitam quærere debemus, quæ defunctis omnibus malis, perfectam & absolutam bonorum omnium rationem conjunctam habet? Nam, ut Sancti Patres tradiderunt, æternæ vitæ felicitas, omnium malorum liberatione, & bonorum adeptione definienda est. De malis clarissima sunt sanctorum litterarum testimonia: scriptum est enim in Apocalypsi: Non esurient, neque sitient amplius, neque cadet super illos sol, neque ullus æstus, & rursus: Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia pœnia abierunt. Jam verò

Apoç. 7.

beatorum immensa gloria, innu-meraque solide lætitiæ, & voluptatis genera futura sunt, quibus gloriæ magnitudinem cum animus noster capere, aut illa in animos nostros penetrare nullo modo possit, necesse est, nos in illam, nempe in gaudium Domini, introire; ut eo circumfusi, mentis desiderium cumulatè expleamus. Quamvis autem, ut Sanctus Augustinus scribit, facilius mala, quibus caritari sumus, quàm bona, ac voluptates, quas hausuri sumus, numerari posse videantur: danda tamen erit opera, ut, quæ fideles summè illius felicitatis adipiscendæ cupiditate inflammare poterunt, breviter, & dilucide explicentur. Sed illa in primis distinctione uti oportebit, quam à gravissimis divinarum rerum Scriptoribus accepimus; et enim duo bonorum genera esse statuunt: quorum alterum ad beatitudinis naturam pertinet; alterum ipsam beatitudinam consequitur: quare illa essentialia, hæc verò accessoria bona, docendi causa, appellariunt. Ac solida quidem beatitudo, quam essentialia communi nomine licet vocare, in eo sita est, ut Deum videamus, & ejusque pulchritudine fruamur, qui est omnis bonitatis, ac perfectionis fons, & principium. Hæc est vita æterna, inquit Christus dominus, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Jesum Christum: quam sententiam Sanctus Joannes videtur interpretari, cum ait: Carissimi, nunc filii Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus: scimus quoniam, cum apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Significat enim beatitudinem ex

iis

intelligere possumus. Accedit etiam, quod omnes create res certis perfectionis terminis circumscribuntur: at Deus infinitus est, neque ullius rei creatæ similitudo ejus immensitatem capere potest. Quocirca una illa ratio diviæ substantiæ cognoscendæ relinquatur, ut ea se nobis conjungat, & incredibili quodam modo intelligentiam nostram alius extollat, atque ita idonei ad ejus naturæ speciem contemplandam reddamur. Id verò lumine gloriæ assequemur, cum eo splendore illustrati, Deum lumen verum in ejus lumine videbimus; nam beati Deum præsentem semper intuentur: quo quidem dono, omnium maximo, & præstantissimo, diviniæ essentia participes effecti, vera, & solida beatitudine potiuntur: quam nos ita credere debemus, ut eam Dei benignitate cum certa spe nobis expectandam esse, in Symbolo Patrum definitum sit; ait enim: Expecto resurrectionem mortuorum, & vitam venturi sæculi. Divina hæc planè sunt, neque ullis verbis explicari, aut cogitatione comprehendi à nobis possunt. Verùm licet aliquam hujus beatitudinis imaginem in iis etiam rebus, quæ sensu percipiuntur, cernere. Nam, quemadmodum ferunt, admoto igni, ignem concipit, & quamvis ejus substantia non mutetur, fit tamen, ut diverunt quippiam, nimirum ignis, esse videatur: eodem modo, qui in cælestem illam gloriam admissi sunt, Dei amore inflammati, ita afficiuntur, cum tamen id, quod sunt, esse non desinant, ut multo magis distare ab iis, qui in hac vita sunt, meriti dici possint, quàm ferrum candens ab eo, quod nullam

calo-

S. August.

1. Cor. 23.

S. August.

S. Dionysius.

Joan. 17.

1. Joan. 3.

caloris vim in se continet. Ut igitur rem paucis complectamur, summa illa, & absoluta beatitudo, quam essentialia vocamus, in Dei possessione constituenda est. Quid enim ei ad perfectam felicitatem deesse potest, qui Deum optinuit, & perfectissimum possidet? Verum ad illam tamen quedam accedunt ornamenta, omnibus beatis communia; quæ quoniam ab humana ratione minus remota sunt, vehementius quoque animos nostros commovere, & excitare solent. Hujus generis ea sunt, de quibus Apostolus ad Romanos videtur intelligere, Gloria, & honor, & pax omni operanti bonum; nam gloria quidem beati perfruuntur, non illa solum, quam tandem essentiali beatitudinem, vel cum ejus natura maximè conjunctam esse ostendimus: sed ea etiam, quæ constat ex clara, & aperta noticia, quam singuli de alterius eximia, & præstanti dignitate habituri sunt. At verò quantum illi honor existimandus est, qui eis à Domino tribuitur, cum non amplius servi, sed amici, fratres, ac filii Dei vocentur? quare ita electos suos amantissimis, & honorificentissimis verbis Salvator noster compellat; Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum: ut merito liceat exclamare: Nimis honorificati sunt amici tui Deus. Sed laudibus etiam à Christo Domino, coram Patre celesti, & Angelis ejus celebrabuntur. Præterea, si hoc commune omnibus hominibus desiderium natura ingenuit honoris, qui à viris sapientia præstantibus habeatur, quod eos locupletissimos virtutis suæ testes fore existiment: quantum beato-

Rom. 2.

Matth.
25.
Psalm.
138.

rum glorie accessurum putamus, quod alius alium summo honore prosequetur? Infinita esset omnium oblationum enumeratio, quibus beatorum gloria cumulata erit, ac ne cogitatione fingere eas possumus. Sed tamen hoc fidelibus persuasum esse debet, quæcunque nobis jucunda in hac vita contingere, vel etiam optari possint, sive ea à mente cogitationem, sive ad corporis perfectum habitum pertineant, earum rerum omnium copiam beatam celestium vitam circumfluere; quamvis hoc altiore quodam modo, quam oculus vidit, aut auris audivit, aut in cor hominis ascendit, fieri Apostolus affirmet; nam corpus quidem, quod antea crassum, & concretum erat, cum in cælo, detracta mortalitate, tenue, & spirituale effectum fuerit, nullis amplius alimentis indigebit: anima autem æterno glorie pabulo, quod magni illius convivii auctor transiens omnibus ministrabit, cum summa voluptate exsaturabitur. Quis verò pretiosas vestes, aut regales corporis ornatus desiderare poterit, ubi nullus harum rerum usus futurus sit, omnesque immortalitate, & splendore amici, & sempiternæ glorie corona ornati erunt? Sed si ample etiam, & magnificè domus possessio ad humanam felicitatem pertinet: quid cælo ipso, quod Dei claritate undique collustrat, vel amplius, vel magnificentius cogitari potest? Quare Propheta, cum ejus domicilii pulchritudinem sibi ante oculos poneret, & ad beatas illas sedes perveniendi cupiditate arderet: Quam dilecta, inquit, tabernacula tua Domine virtutum: concupiscit, & deficit anima mea in atriis Do-

Luc. 15.

Psalm.
83.

Do-

Domini; cor meum, & caro mea exultaverunt in Deum vivum. Atque, ut hic sit omnium fidelium animus, hæc communis omnium vox, quemadmodum Parochi vehementer optare, ita etiam omni studio curare debent; nam, in domo Patris mei, inquit Dominus, mansiones multe sunt; in quibus majora, & minora præmia; ut quisque promeritus erit, reddentur. Qui enim parvè seminat, parvè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. Quare non solum ad eam beatitudinem fideles ex-

Joan.
14.

2. Cor.
2.

1. Cor.
2.

Isai. 23.

DE SACRAMENTIS.

UM omnis Christianæ doctrinæ pars scientiam, diligentiæque desideratum Sacramentorum disciplinæ, quæ & Dei jussu necessaria, & utilitate uberrima est, Parochi facultatem, & industriam postulat singularem; ut ejus accurata, ac frequenti perceptione fideles tales evadant, quibus præstantissimæ, ac sanctissimæ res dignè & salutariter impertiri possint, & Sacerdotes ab illa divini interdicti regula non discedant: Nolite Sanctum dare canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

Matth.
7.

Principio igitur, quoniam uni-

versè de toto genere Sacramentorum agendum est, ab ipsius nominis vi, atque notione oportet incipere, ejusque ambiguum significationem explanare; ut, quæ hujus verbi sententia hoc loco propria sit, facilius intelligatur. Quare docendi sunt fideles, Sacramenti nomen, quod ad propositam rem attinet, aliter à profanis, quam à sacris Scripturis, acceptum esse; nam alii Auctores Sacramenti nomine obligationem illam significari voluerunt, cum jurati aliquo servitutis vinculo obstringimur: ex quo jurandum, quo se milites fidelem operam reipublice præstaturus pollicentur, Sacramentum militare dictum est; atque hæc frequentissima hujus vocabuli significatio apud illos videtur fuisse. Verum apud Latinos

K Pa-